

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Проведено узагальнення методичних підходів до аналізу фінансових ресурсів, розкрито їх зміст з метою визначення достатності формування коштів на підприємствах України, ефективності їх використання та подальшої оптимізації шляхів фінансування господарської діяльності.

Аннотация. Проведено обобщение методических подходов к анализу финансовых ресурсов, раскрыто их содержание с целью определения достаточности формирования средств на предприятиях Украины, эффективности их использования и дальнейшей оптимизации путей финансирования хозяйственной деятельности.

Annotation. The article is devoted to generalization of methodical approaches to the analysis of financial resources. Their content is studied in order to determine the sufficiency of the funds forming at Ukrainian enterprises, their effectiveness and further optimization of the ways of financing economic activity.

Ключові слова: аналіз, власні фінансові ресурси, позикові фінансові ресурси, джерела формування, напрями використання, горизонтальний та вертикальний аналіз, модель Дюпона, рентабельність.

У сучасних економічних умовах спостерігається значна кількість проблем та негативних впливів на діяльність підприємств як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі їх функціонування. У даному зв'язку перед суб'єктами господарювання гостро постає питання підвищення ефективності використання їх фінансових ресурсів, що виступають ключовою ланкою в формуванні матеріальної складової фінансово-господарської діяльності та забезпечують фінансову базу їх стійкого розвитку.

Аналіз фінансових ресурсів під час їх формування, ефективне розпорядження ними дає підприємству можливість визначити рівень результативності його майбутньої діяльності, а також поліпшити свій фінансовий стан, відповідний рівень фінансової незалежності, стійкості та інвестиційної привабливості. Проведення такого аналізу можливе за умови його ефективної організації, що в свою чергу забезпечується використанням найбільш відповідної методики. Саме тому тема даного дослідження є особливо актуальною для оцінки віддачі задіяних у виробничому процесі фінансових ресурсів.

Метою дослідження є розгляд та узагальнення методичних підходів до аналізу формування та ефективності використання фінансових ресурсів підприємств, а також розкриття їх змісту.

Аналіз літературних джерел з фінансового аналізу суб'єктів господарювання [1 – 4] та методичних рекомендацій до його проведення, які використовуються в практичній діяльності українських підприємств [5; 6], надав можливість стверджувати, що для більшої точності та ефективності подібного аналізу слід виділити такі його напрями, як аналіз формування та аналіз ефективності використання фінансових ресурсів (рисунок).

Рис. Основні напрями аналізу фінансових ресурсів підприємства

Так, аналіз формування фінансових ресурсів характеризує їх структуру, особливості залучення та види джерел, які використовує підприємство в процесі фінансової діяльності. У свою чергу, даний напрям аналізу поділяється на аналіз формування як власних, так і позикових фінансових ресурсів підприємства.

Відповідно до підходу, наведеного у роботі [2], на першому етапі аналізу власних ресурсів вивчається загальний обсяг їх формування, динаміка питомої ваги власних ресурсів у загальному обсязі фінансових ресурсів.

Серед основних способів фінансового аналізу на даному етапі виокремлюють вертикальний та горизонтальний методи. У процесі горизонтального аналізу використовують абсолютний приріст, темп зростання, темп приросту й абсолютне значення одного проценту приросту. Що стосується вертикального (структурного) аналізу, то він передбачає визначення структури підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на результат у цілому.

На другому етапі аналізу розглядаються джерела формування власних фінансових ресурсів. На третьому етапі оцінюється достатність власних фінансових ресурсів.

Процес аналізу формування позикового капіталу підприємства також підрозділяється на декілька етапів. На першому етапі вивчається динаміка загального обсягу залучення позикових фінансових ресурсів в аналізованому періоді. На цьому етапі також активно застосовуються горизонтальний та вертикальний методи. На другому етапі визначаються основні форми залучення позикових фінансових ресурсів, аналізується в динаміці питома вага сформованого фінансового кредиту, товарного кредиту та поточних зобов'язань. На третьому етапі визначається співвідношення обсягів позикових фінансових ресурсів підприємства, що використовуються ним за періодом їх залучення. Четвертий етап аналізу характеризується вивченням складу конкретних кредиторів підприємства та умов надання ними різних форм фінансового й товарного (комерційного) кредитів. На п'ятому етапі вивчається ефективність використання позикових фінансових ресурсів [2].

На думку автора, до напрямів аналізу формування фінансових ресурсів також слід віднести оцінку їх вартості та аналіз загальної структури капіталу. Щодо оцінки вартості фінансових ресурсів, то вона проводиться шляхом розрахунку таких показників, як: середньозважена вартість капіталу, коефіцієнт вартості власного капіталу та коефіцієнт вартості позикового капіталу.

До показників аналізу загальної структури капіталу, на думку автора, слід віднести: коефіцієнт власного капіталу, коефіцієнт позикового капіталу і коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу [4].

Для аналізу ефективності використання фінансових ресурсів пропонується використовувати такі групи показників:

коефіцієнти рентабельності фінансових ресурсів, а саме рентабельність сукупного капіталу, рентабельність власного капіталу, а також рентабельність позикових коштів;

коефіцієнти оборотності фінансових ресурсів, тобто кількість оборотів сукупних фінансових ресурсів, кількість оборотів власного капіталу, кількість оборотів позикового капіталу [4].

Але для оцінки рентабельності фінансових ресурсів окремих показників ефективності використання капіталу недостатньо, оскільки сума капіталу не завжди співпадає з сумою фінансових ресурсів підприємства. Так, серед моделей, які застосовуються найчастіше у практиці зарубіжних компаній, можна виокремити модель Дюпона. Модель була розроблена фірмою "Дюпон" (США) і передбачає розподіл коефіцієнта рентабельності власного капіталу (використаних активів) (Рва) на ряд коефіцієнтів його формування, що складають єдину систему, а саме на коефіцієнт рентабельності реалізації продукції (Ррп) і коефіцієнт оборотності капіталу (Кок) [1].

$$P_{ва} = P_{рп} \times K_{ок} \quad (1)$$

Також, з метою проведення інтегрального аналізу ефективності використання власного капіталу підприємства можна застосувати трифакторну модель "Дюпон" [1]:

$$P_{ВК} = ЧП / ВК = ЧП / P \times P / A \times A / ВК, \quad (2)$$

де РВК – рентабельність ВК; ЧП – сума чистого прибутку в аналізованому періоді; ВК – сума власного капіталу підприємства в цьому періоді; А – сума всіх використаних активів підприємства у цьому періоді; Р – загальний об'єм реалізації продукції в цьому періоді.

Досить цікавою є думка вчених ХНЕУ Мішиної С. В. та Мішина О. Ю., які пропонують для визначення ефективності використання розрахунок показника чистої віддачі фінансових ресурсів (ЧВі) [1]:

$$ЧВі = ЧП / Фі, \quad (3)$$

де ЧП – чистий прибуток за звітний період; Фі – сума фінансових ресурсів і-ого виду на початок звітного періоду.

Цей показник відображує чистий прибуток, отриманий підприємством у звітному періоді на кожну гривню наявних фінансових ресурсів.

Тому даними підходами доцільно доповнити оцінку рентабельності фінансових ресурсів підприємства.

Отже, аналіз фінансових ресурсів підприємства доцільно проводити на основі узагальненого вище комплексного підходу, що включає такі напрями, як аналіз формування фінансових ресурсів та аналіз їх використання. Застосування вказаних напрямів аналізу дозволить кожному окремо взятому підприємству здійснити оцінку поточного стану фінансових ресурсів, виявити сильні й слабкі сторони діяльності суб'єкта господарювання в галузі управління структурою фінансових ресурсів. На цій основі також стане можливим обґрунтування вибору оптимальної структури джерел фінансування підприємства та найкращої з альтернативно можливих комбінацій використання ресурсів з метою підвищення ефективності його діяльності. Усе це, в свою чергу, дозволить підвищити рівень фінансової стійкості та незалежності підприємства, а згодом – його ринкової вартості та конкурентоспроможності.

Наук. керівн. Берест М. М.

Література: 1. Мішина С. В. Методичне забезпечення оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин // Научно-технический сборник. – 2009. – № 87. – С. 272–277. 2. Бланк И. А. Управление финансовыми ресурсами / И. А. Бланк. – М. : Изд. "Омега-Л" ; ООО "Эльга", 2011. – 768 с. 3. Цал-Цалко Ю. С. Финансовый анализ : учебник / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : Центр учебной литературы, 2008. – 566 с. 4. Литвинюк А. С. Экономический анализ / А. С. Литвинюк. – М. : ЭКСМО, 2009. – 242 с. 5. Методичні рекомендації по виявленню ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій по приховуванню банкрутства, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства : Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. № 1361) від 26.10.2010 р. № 1361 "Про внесення змін до

Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>. 6.
Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджені наказом Міністерства фінансів України та Фонду Державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121 і зареєстровані в Міністерстві юстиції України від 08.02.2001 р. за № 121/5312 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.